

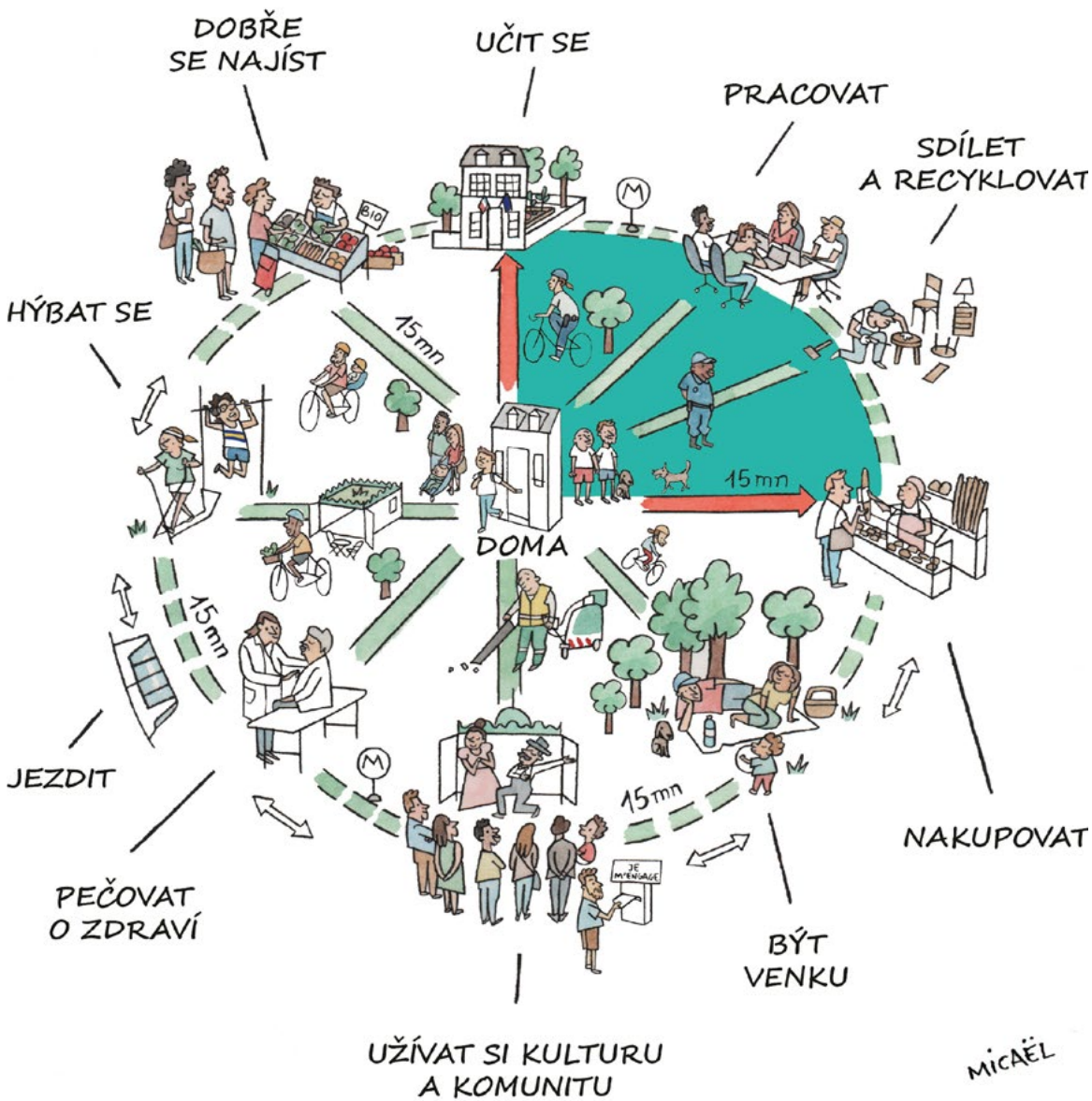
PATNÁCTIMINUTOVÉ MĚSTO

PŘEHODNOCENÍ BLÍZKOSTI

prof. Carlos Moreno
univerzitní profesor a vědec
Univerzita Sorbonne, Paříž



Profesor Carlos Moreno stojí za pařížským konceptem patnáctiminutového města, kde mají všichni obyvatelé v rámci blízkého sousedství dostupné vše, co potřebují k dobrému životu. Namísto hlučného a hektického města, kde lidé tráví dlouhé hodiny dojížděním, tento koncept nabízí vizi udržitelnějšího města přizpůsobeného životu v pospolitosti. Jde o vizi postavenou na čtyřech hlavních principech: ekologii, blízkosti, solidaritě a participaci.



Přehodnocení městského života v Paříži

Růst velkoměst, který pozorujeme v celosvětovém měřítku, přináší značné výzvy z hlediska organizace měst, jejich ekologické stopy, vztahů s okolní krajinou a kvality života v nich. Nejpalčivější problémy se týkají spotřeby energie, množství vegetace, hospodaření s vodou, nebo otázek zásobování, mobility, logistiky a nakládání s odpady. Stejně jako všechny metropole, i Paříž se neustále proměňuje. Je složitá a má vlastní metabolismus. Zrodila se z interakce mnoha systémů, z nichž se skládá, a stojí před novými výzvami. Těmi jsou klimatická změna, ekologická transformace, změny životního stylu, konkurence a spolupráce mezi městy a metropolemi. Paříž musí reagovat vizionářsky a zároveň hbitě a pragmaticky.

Patnáctiminutové město uspořádává služby, městské funkce i společné vybavení tak, aby všichni obyvatelé mohli uspokojit své nezákladnější potřeby a zároveň se jim dobře žilo. Jde o inovativní přístup na základě komplexní, systémové střednědobé a dlouhodobé vize města, který rozvíjí kvalitu života obyvatel. Tento přístup staví na třech důležitých aspektech proměny městského života: rozvoji společenských vztahů a vytváření společných hodnot, přebudování městské infrastruktury a využití technologické revoluce, obzvláště digitálních technologií.

Epidemie koronaviru uvrhla svět do nejnáročnější zdravotní krize v novodobých dějinách. Tato globální hrozba však zároveň paradoxně pomohla odhalit zásadní skutečnost tohoto století: moc velkoměst. Když se zastaví městský život, zastaví se všechno. Poprvé tak musíme pečovat o zdraví občanů nejen tím, že jim zajistíme adekvátní zdravotnickou péči, ale také tím, že jim nabídneme jiný životní rytmus a nový druh spolitosti.

Klimatická změna a její viditelné projevy (například vlny veder nebo znečištění ovzduší) má závažné dopady na zdraví lidí ve městech, na ochranu přírody, vody či na biodiverzitu. I pandemie COVID-19 nás staví před důležité bitvy, které musí města v následujících letech vybojovat. Současná krize nás upozorňuje na nutnost radikální a okamžité změny našeho stylu života. Žít jinak v globálním městě, jakým je Paříž, dnes znamená především změnit náš postoj k času a k městskému prostoru. Musíme si klást otázky ohledně své mobility a hledat důvody, proč se po městě potřebujeme přemisťovat. Doba strávená dopravou již dnes přispívá k vážnému zhoršení kvality života a zároveň ohrožuje i zdraví obyvatel měst.

Stále se musíme ptát na to hlavní: v jaké Paříži chceme žít?

Na otázku, jak hustota městské zástavby ovlivňuje náš způsob života, se nabízí možnost přehodnotit města na základě jednotlivých funkcí, blízkosti a ne-mobility. Naše přemýšlení o městě je založeno na chrono-urbanismu, tedy na pozorování rytmu života.

V rámci konceptu patnáctiminutového města – města blízkosti – se z Paříže do budoucna stane hustá síť míst, kde důležitým časem bude čas prožívaný. Jde o jiný způsob života, spotřeby, práce a bytí ve městě. Znamená to též přehodnotit způsoby, jakými se lidé po městě přesouvají, jak se městem dopravují, jak ho zkoumají a objevují. Stávající vybavení města může v závislosti na denní době nebo dnu v týdnu měnit funkce, své uživatele nebo zákazníky. Při tomto žití v blízkosti lze získat znovu zpět čas pro sebe, pro svou rodinu, blízké, sousedy a přátele i na péči o ty nejzranitelnější. Město blízkosti sladí občany s městským prostorem a časem. Přinese zlepšení ve třech základních oblastech: na prvním místě selepší soužití s blízkými, protože na ně lidé budou mít více času, dále se obohatí společenský život a nakonec selepší i soužití s planetou.

Žít v Paříži, v patnáctiminutovém městě, znamená sdílet městský prostor, jeho zdroje i městský život ve všech jeho podobách: na ulicích a náměstích, v zahradách a parcích, na nábřežích a bulvárech, ale také na hřištích, na pódíích nebo v místech, kde žije kultura. Město se před námi vtěluje do citlivých míst, která jsou zásadní pro kvalitu života. Jsou to místa pro život, práci, volný čas, komunitní život a setkávání. Pro kvalitu života Pařížanek a Pařížanů je však stále nejzásadnější cenný čas, a to je čas pro život. Město krátkých vzdáleností je bezpochyby novým klíčem pro pokojný rozvoj měst. Principem je zkrácení vzdáleností k zásadním životním a společenským potřebám, jako je bydlení, práce, zajištění potravin, vzdělávání, zdravotní péče, relaxace a volný čas tak, aby všechny zdroje a služby byly blíže k domovu.

Paříž, jak ji pojímá koncept patnáctiminutového města, příznivě reaguje na omezení spojená se současnou zdravotní krizí. Tato urbanistická vize umožňuje lidem žít ve městě, a přitom se vyhnout davům, kde se onemocnění snáze šíří, a nadále zachovat dostatečnou intenzitu společenských vazeb. Paříž jako město blízkosti upřednostňuje celistvou kvalitu života, a proto nabízí sdílená, přístupná, univerzální a vícefunkční městská prostranství. Ta dohromady utvářejí město, kde každý v blízkosti svého bydliště najde vše, co potřebuje.

Popsaný koncept plánování města současně snižuje závislost na automobilech, předchází dlouhým cestám veřejnou dopravou a znovu vrací do hry možnost překonávat krátké vzdálenosti aktivně: pěšky nebo na kole. Cílem je sladit způsob života ve městě s udržitelným rozvojem, s ochranou klimatu a biodiverzity i s udržením dobrého zdravotního stavu obyvatel.

Digitální technologie ve službách různorodého města

Pro většinu Pařížanů je městský svět po celý život jejich vesmírem, prostorem i časem. Již narozením ve městě, jako je Paříž, se člověk stává součástí městské

kultury prosycené rytmem a způsobem života velkoměst, metropolí a megalopolí. Z těchto koncentrovaných míst se stala globální města. Od dětství k dospívání, od dospělosti až do stáří vedle sebe existuje několik různých městských světů.

Oproti technocentrickému přístupu k městům a hledání “smart” řešení (prostřednictvím přesných algoritmů pro každý čtvereční metr) musí v každém inovativním přístupu rozvíjejícím města zůstat v popředí zájmu kvalita života lidí. Probíhající technologické revoluce podpořené rozvojem digitálních technologií nesmějí zapomínat na rozvoj života ve městě, na znovuzobjevování přírody a biodiverzity, na znovuzískávání cenného, prožívaného času v rámci nově definované blízkosti. Skutečné výzvy v rámci přeměny měst jsou ekologické, sociální a ekonomické. Týkají se občanů, lidí, a vedou k dosažení klidného, polycentrického a provázaného města. Technologie se při dosažení této přeměny mohou stát mocným nástrojem.

Projekt patnáctiminutového města navrhuje široké využití různorodého vybavení a infrastruktury. Podporuje klidné a zelené ulice s množstvím míst k veřejnému využití, cestování pěšky nebo na kole, nabízí možnost nakupování a služeb poblíž bydliště. Centrem každé čtvrti bude škola a dostupná zdravotnická střediska, stejně jako volně přístupné občanské pavilóny. Noční klub se odpoledne může změnit v posilovnu, kino v jazykovou učebnu, v divadle se mohou konat jazykové kurzy, sportovní centrum může zajišťovat doučování, v místních provozovnách mohou vzniknout opravy různých výrobků. Umění a kultura se může vrátit na ulici, historická paměť a dědictví může ožívat prostřednictvím digitálních technologií a multimédií: vzniknou hudební altány, umělci vyjdou ven a objeví místa k setkávání a sebevyjádření – amatéři i profesionálové, herci i výtvarníci. Ulice ožijí jako obrovský prostor pro sdílení, tvorbu, interakci a propojení, přestanou být anonymním místem, kudy jen projíždějí spěchající lidé, kteří si jeden druhého nevíšmají. Vznikne tak participativní a podporující město s neustále se rozrůstajícími občanskými iniciativami.

Cílem této vize je nabízet tyto multifunkční prvky, fyzicky či prostřednictvím digitálních technologií, tak aby se zkracovaly cesty nezbytné k jejich dosažení. V rámci již zastavěných ploch je v plánu zajistit, aby blízkost byla dostupná pro všechny, a to prostřednictvím objevování možností každé čtvrti, jejich optimalizací a zjednodušením přístupu k místním zdrojům. Blízkost by měla být součástí společenského mixu, jenž podporuje setkávání, prolínání, boj proti veškeré segregaci či diskriminaci, vzájemnou pomoc, solidaritu, sdílení a péči o ostatní, díky níž mohou ti nejzranitelnější čerpat podporu od svých spoluobčanů. Ano, hustě osídlené město s lidským rozměrem, které je plně přirozeného společenského života, kde se v ulicích setkáme živým člověkem, je hlavní silnou stránkou patnáctiminutového města.

Patnáctiminutové město nebo třicetiminutové území jsou přístupy, které vytvářejí jiný způsob žití tváří v tvář nevyhnutelným problémům kvality života. Skutečná odolnost měst a území bude do budoucna spočívat v polycentrickém životě, v opravdovém znovuoživení blízkosti, a to se všemi aspekty rozvoje města krátkých vzdáleností nebo regionů a území s multipolární podobou.



Velký třesk blízkosti v Paříži

Koncept patnáctiminutového města není kouzelná hůlka. Je nutno jej přizpůsobit místním podmínkám každého města. Paříž je globální město, které zároveň balancuje mezi východem a západem, mezi severem a jihem. Je zapotřebí přijmout opatření k vyvážení města, především z hlediska ekonomiky, bydlení a práce.

K respektování rovnosti všech Pařížanů bude při konkrétní dlouhodobé realizaci myšlenky patnáctiminutového města zapotřebí zahrnout celé území Paříže tak, aby všichni obyvatelé měli přístup ke „společnému základu“, jenž představuje patnáctiminutové město.

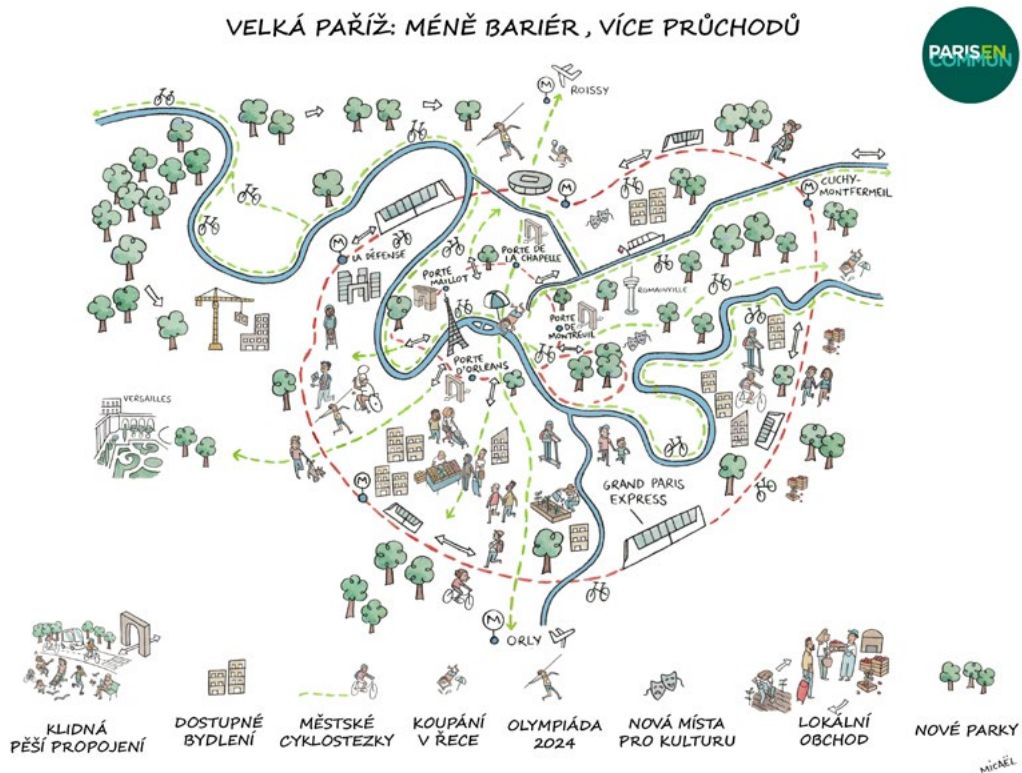
Součástí konceptu patnáctiminutového města je také proměna obchodů a služeb. Cílem je posílit místní síť obchodů a služeb a podporovat lokální výrobu nebo krátké přesuny zboží pod značkou „Vyrobeno v Paříži“. Jde přitom nejen o obchody s potravinami, ale i o kulturní podniky, recyklační centra, řemesla, správcovské služby, o výrobní prostory nebo o městskou logistiku.

Samozřejmě nic nelze udělat bez názoru obyvatel dané čtvrti. Jde o jejich čtvrt, takže je nutný jejich souhlas. Paříž tedy nejprve provede zásah v pilotních oblastech: město společně s radnicemi jednotlivých obvodů vymezí čtvrti, v nichž je nutná rychlá a rozsáhlá akce. Spolu s obvodními zastupitelstvy pak provede komplexní analýzu místních veřejných, spolkových či soukromých zařízení a služeb, a to

jak stávajících, tak i těch nových a vznikajících. Dojde též k jednání s obyvateli a uživateli dané oblasti ohledně jejich potřeb a nápadů. Až poté budou vytvořeny požadované služby.

Při vytváření tohoto společného základu služeb nebude cílem v každé čtvrti systematicky budovat či zakládat nová konkrétní zařízení. Tam, kde to bude možné, se spíše přemění stávající místa tak, aby je bylo možné využít k několika aktivitám namísto jediné. Tato přeměna míst vychází ze tří hlavních témat: škola, kultura a participativní demokracie.

Koncept patnáctiminutového města podporuje nejen pohodu obyvatel (zjednoduší jejich život i město, kde žijí), ale zároveň představuje možnou odpověď na budoucí výzvy v oblasti zdraví a klimatu.





Profesor Carlos Moreno je zvláštním vyslancem starostky Paříže pro Smart Cities. Působí jako ředitel pro vědu Ekonomické fakulty Univerzity Paříž 1 Panthéon-Sorbonne. Je průkopníkem konceptu Smart Cities a jeho koncept patnáctiminutového města už ovlivnil změny a plánování mnoha měst na celém světě. V roce 2019 od Francouzské akademie architektury obdržel Medaili za prozíravost.

Koncept patnáctiminutového města profesor Moreno popisuje ve svých nejnovějších publikacích (ve formátu e-pub):

DROIT DE CITÉ

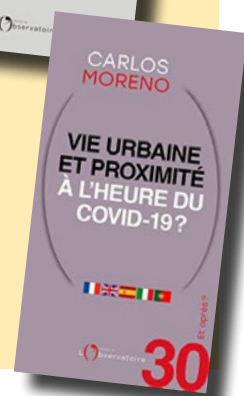
Editions de l'Observatoire, 2020

URBAN LIFE AND PROXIMITY AT THE TIME OF COVID-19?

Editions de l'Observatoire, 2020

Dostupné ve francouzštině, angličtině, španělštině, italštině a portugalštině.

www.moreno-web.net



Článek je součástí sborníku vydaného u příležitosti konference Pěšky městem. Sborník si můžete objednat na www.peskymestem.cz.